

## ȘTEFAN ANDREICA<sup>1</sup>, ROMÂNIA

### Sărbătorile populare și momentele începutului de primăvară în Vișeu de Sus, Maramureș

#### 1. Ziua ursului, 2 februarie

În popor, ziua de 2 februarie (15 februarie în calendarul vechi, iulian), *Zâua ursului*, este dedicată acestui animal. Ea este a doua dintre primele trei zile ale *luñii lu' Faur*, numite *Probojăñii* (Probojenii) și erau ținute împotriva ursului, în primul rând, dar și a lupilor, sălbăticiuni ce atacă în timpul anului animalele din gospodărie, precum și pe cele aflate în locurile de iernat și de vărat. Sunt circovi, iar femeile nu coseau, nu tăiau cu foarfeca, nu torceau. Acul (inclusiv fusul de tors, care este ascuțit și el) era asociat dinților, iar foarfeca gurilor prădătorilor. Acestea se legau cu ață și se doseau, zicându-se:

*Ieu nu leg foarficăle, acu' [se enumerau și alte obiecte care taie sau străpung], nimñic, ieu leg gura bd'ihănilor, ca să n-aibă puțere!*<sup>2</sup>



Întortocheatele căi; foto: Robert KOVACS

<sup>1</sup> Președintele Asociației *Valea Râului Vaser*, Vișeu de Sus, Maramureș.

<sup>2</sup> Țicală Irina, 88 de ani, Vișeu de Sus, 2018.

De Ziua ursului, nu se lucrează oricum în gospodărie, deoarece este sărbătoare religioasă (Întâmpinarea Domnului).

În această zi, ursul (*Ursus arctos*), numit popular și *Moș Martin*, iese din bârlog. Dacă este soare sau lumină de intensitate mare și își vede umbra, el se bagă înapoi, semn că iarna va continua cu încă șase săptămâni. Dacă ursul nu-și vede umbra, el nu mai intră în bârlog. Timpul începe să se încălzească treptat, iar peste șase săptămâni va fi primăvară. De aceea, în acest caz, unii vișeuani consideră că Ziua ursului este Capul primăverii.

1.1. Ursul este foarte prezent în mentalul colectiv al vișeuanelor. Există o mulțime de expresii privitoare la urs, dintre care redăm următoarele<sup>3</sup>:

*Să-măi ieu ursu*'. (Urs = haină groasă.)  
*Când ș-a vid'ă ursu' coada*. (Niciodată.)  
*Morgaluiē ca ursu*'. (Mormăiește.)  
*Facă ca ursu*'.  
*Sa uită la mișe ca ursu*'. (Se uită lung.)  
*Sa uită ca la urs*. (Se uită lung.)  
*Stai trânt'it ca on urs*. (Lenevești.)  
*Stă ca ursu*'. (Când cineva stă mult într-un loc, ca ursul în bârlog.)  
*Doarme ca ursu*'. (Doarme mult.)  
*Țe-a lua ursu*'. (Te-a lua dracul, naiba.)  
*Îs slabd'it ca ursu' primavara*.  
*Ca ursu' la mănere*. (Ca ursul la miere.)  
*Ursu' la poame*.  
*Ba'e ca la urs*. (Când un câine latră tare.)  
*Tare ca ursu*'.  
*Zăcî c-o îmblat ursu*'. (Unde e dezordine.)  
*Unde me 'i?* [Răspuns zeflemitor:] *La urs*.  
*Își făcă curu' urs*. (Se întoarce și își vede liniștit de treabă.)  
*Čă s-o-ncalat!* [Ce s-a-ngrășat!] *Cât on urs...*  
*M-o pus ursu*'. (M-a pus dracul, naiba.)  
*Zăcî c-ai vazut ursu*'. (Unei persoane speriate tare.)  
*Dă-țe la urs!* (Pune-te cu mine și o să vezi.)  
*De țe dau la urs, ničî ursu' nu țe farmă, atâta iești d'e hâd*.  
*Me 'i ca ursu', nu sa poațe țănē nîme' dupa tîne*.  
*Țai cu ursu'?* (Ții cu dușmanul?)  
*Ca ursu*'. (Izolată.)  
*Ho, că țe mânâncă ursu*'. (Amenințare către animale.)  
*Mâncațe-ar ursu*'! (Amenințare către animale.)

<sup>3</sup> Alte expresii au fost publicate de Ștefan Andreica în cartea sa *Istorie și tradiție pe Valea Râului (Vaser)*, Grinta, Cluj-Napoca, 2015.



*Ai mâncat?* [Răspuns:] *Da, amu ma pot da d'e-a trânta cu ursu'.*  
[După ce mănânci bine:] *Noa, amu t'e poți lua la trântă cu ursu'.*  
*Fugă ca d'e urs.*

1.2. *Ursu* este nume de câine.

1.3. În medicina populară, unsoarea de urs se consumă pentru tratarea bolilor de plămâni.

## 2. Dragobetele, 24 februarie

Ziua de Dragobete era foarte puțin cunoscută în localitate. Doar unii bătrâni știu că este o sărbătoare populară specifică altor zone, iar tinerii o cunosc în urma promovării ei la nivel național prin mijloacele media.

## 3. Cântatul ciuciubeiului, sfârșitul lunii februarie

Până la Buna Vestire (25 martie), când păsările călătoare sunt întoarse în țară, cele cântătoare stabile ne delectează privirea și auzul în timpul toamnei, iernii și începutului de primăvară. La sfârșitul lunii februarie, ele încep să se însoțească, ocazie cu care li se dezleagă glasul, scoțând sunete specifice de atragere a perechilor.

Între aceste păsări, un loc aparte îl ocupă pițigoii mare (*Parus major*). El este întâlnit des prin gospodăria. De multe ori, pițigoii intră în case, la căldură. Câteva sunete ale sale sunt imitate de copii, atunci când îi fluieră pe alții la joacă. Datorită unuia dintre sunetele pe care le scoate în timpul căutării perechii, anume *ciuciu-bei, ciuciu-bei*, pițigoii mare este numit și ciuciubei. El își face cuibul din ramurile căptușite cu fire de lână, câlți sau fuior (în trecut, când se cultiva cânepă) etc., luate din gospodărie. De aceea, oamenii au asociat ciuciubeiul cu torsul.

Exista rânduiala conform căreia fetele harnice toarceau cânepa până la Crăciun. Celor care nu reușeau acest lucru, feciorii le cântau:

*Ciuciu-bei, ciuciu-bei,*  
*Scoate călți d'in știubei,*  
*Că niți ațăia nu-s a'iei,*  
*Că-s d'in sat, d'e la fimei.<sup>4</sup>*

În primele două versuri, feciorii doreau să arate că pițigoii își procurau material

---

<sup>4</sup> Andreica Vasile Maftעי, 44 de ani, Vișeu de Sus, 2022. În loc de ultimul vers, se mai spune: *Că-s d'in sat, d'e capatat.*

pentru cuiub din cânepa rămasă netoarsă și depozitată în știubeie, prin podurile caselor, iar în ultimele două versuri, ei arătau că acei câlți nici măcar nu erau ai fetelor leneșe, fiind căpătați de la femeile din sat.

Când încercau să le zorească, bărbații și feciorii le spuneau fetelor leneșe: *Lasă, că ț-a cânta ciuciubeiu*'.

Exista credința că fetele nu se măritau în anul respectiv dacă auzeau cântând ciuciubeiul și ele mai aveau cânepă de tors.<sup>5</sup>

#### 4. Când răsar ghiociei și înfloresc pomii

Înainte de data de 1 martie, primii ghiociei apar prin grădini și în flora spontană. Observarea lor constituie un motiv de bucurie. Se urează:

*Cum ghiocălu' își scoate așa frumos capu' din omăt, tăt așa să sie și roada pomnilor!*<sup>6</sup>

Din primii ghiociei, se pun câțiva în casă și se zice: *Să sim bucuroși tăt anu'!* Se crede că aceste flori albe, puse într-un vas cu apă, în casă, alungă relele și blestemele și apără familia împotriva lor.<sup>7</sup>

De 1 martie, de regulă ori în duminica cea mai apropiată, copiii mergeau pe dealuri la cules de ghiociei.

Din ramura pomului care înflorea prima dată în grădina casei, tatăl sau mama rupea o crenguță, o aducea în casă și le ura celorlalți membri ai familiei:

*Cum v-aduc ieu nou în casă, nou să v-aducă anu'!*<sup>8</sup>

Crenguța se pune în apă și se păstra până la ofilire.

#### 5. Când înfloresc merii

Când înfloreau merii în grădină, se puneau crenguțe în casă, pe masă, într-un vas cu apă și după farfuriile de pe pereți, precum și deasupra ușii de la intrare. Se credea că alungau relele, blestemele, supărările casei, apărând familia împotriva acestora și că atrăgeau belșugul. Nu se puneau după icoane.<sup>9</sup>

Azi, se mai pun crenguțe înflorite de măr în casă, dar de obicei numai într-un vas cu apă.

---

<sup>5</sup> Andreica Ileana, 78 de ani, Vișeu de Sus, 2022.

<sup>6</sup> Tomoiagă Ioan, 56 de ani, Vișeu de Sus, 2016.

<sup>7</sup> Vlașin Petru, 70 de ani, Vișeu de Sus, 2017.

<sup>8</sup> *Idem.*

<sup>9</sup> *Idem.*

## 6. Când se observă pentru prima dată culoarea albă la animale și flori

Primăvara, există credința că dacă vezi prima dată un miel alb este semn că vei avea un an fericit, până primăvara viitoare. Dacă vezi unul pestriț, anul se preconizează a fi pe jumătate bun, iar dacă vezi negru, urmează supărări. În trecut, cu această ocazie, oamenii ziceau: *Dă, Doamne, zâle fericâte!*<sup>10</sup> Copiii ce nu aveau miei acasă mergeau în vecini ca să vadă miel alb și să le meargă bine.

Legat de flori, primăvara, e bine să vezi un ghiocel (alb) prima dată sau o floare albă, ca să ai noroc toată vara. Feciorii purtau bucuroși ghioceli la pălării, semn că a venit primăvara. Nu e bine să vezi o brândușă, o violetă ori o viorea (închise la culoare), c-apoi ți-e neagră toată vara. În schimb, dacă vezi o brândușă albă, atunci vei avea mare noroc în vara respectivă.

## 7. Ziua de mărtișor, 1 Martie

### 7.1. Legende

O legendă locală ne spune că mărtișorul, format din două fire împletite, unul alb, celălalt roșu, dăruit băieților de către fete, la 1 Martie, simbolizează dragostea curată. Odată, o fată și un fecior și-au jurat credință. În semn de legământ, fata a împletit un fir alb, simbol al curățeniei sufletești, cu unul roșu, simbol al dragostei și i le-a dat feciorului. El le-a purtat și de atunci se poartă mărtișorul.<sup>11</sup>

O variantă a legendei arată că înainte de a merge în armată feciorul a pus-o pe fată să jure că nu se va mărita cu altul cât timp el era plecat. În semn de jurământ, fata i-a dăruit un fir alb împletit cu unul roșu.<sup>12</sup>

Într-un sincretism între tradiția populară și cea bisericească, Eva nu i-a dat lui Adam un măr, ci un mărtișor, un buchet de ghioceli.<sup>13</sup>

### 7.2. Credințe

Credințele populare legate de semnificația împletirii celor două fire sunt diverse. Astfel, de 1 Martie, se împletesc: dragostea dintre o fată și un fecior<sup>14</sup>, soarele și căldura<sup>15</sup> ori dragostea și viața<sup>16</sup>.

---

<sup>10</sup> Andreica Gavrilă, 88 de ani, Vișeu de Sus, 2015.

<sup>11</sup> Andreica Ileana, 72 de ani, Vișeu de Sus, 2016; Andreica Gheorghe, 56 de ani, Vișeu de Sus, 2016.

<sup>12</sup> Andreica Ileana, 72 de ani, Vișeu de Sus, 2016.

<sup>13</sup> Țicală Vasile, 47 de ani, Vișeu de Sus, 2024.

<sup>14</sup> Andreica Ioan, 47 de ani, Vișeu de Sus, 2016.

<sup>15</sup> *Idem.*

<sup>16</sup> Țicală Vasile, 47 de ani, Vișeu de Sus, 2024.



### 7.3. Confecționarea mărtișoarelor

În trecut, mărtișoarele se făceau din fire roșii și albe, împletite simplu sau cu acele, cu care se legau sau nu ghiociei ori modele din carton (după anii 1950). Împletitura lua formă de fundiță.

În prezent, mărtișoarele se cumpără din comerț, dar uneori se confecționează acasă ori în cadrul anumitor cercuri școlare.

### 7.4. Dăruirea mărtișoarelor

Fetele dăruiau mărtișoarele feciorilor, prinzându-le pe piept sau la căciulă, pe partea stângă, atunci când ele se întâlneau cu feciorii, ocazional sau nu. De regulă, feciorii vizitau acasă fetele pe care le plăceau, în seara zilei de 1 Martie. Dacă ei primeau mărtișoare de la fete, atunci le dăruiau cadouri pe loc (de regulă, bomboane), nu de 8 Martie (Ziua mamei, azi Ziua femeii; sărbătoarea aceasta nu este veche.)<sup>17</sup>

Dacă fetele nu mai aveau mărtișoare pregătite, ele le dădeau feciorilor unul, trei (cel mai des) sau cinci ghiociei din grădină: *Îți dau un marțășor!* Și în acest caz, fetele le prindeau feciorilor mărtișoarele la piept sau la căciulă, pe partea stângă, cu ace de siguranță.<sup>18</sup>

Subliniem faptul că florile, simple sau constituite în mărtișoare, erau dăruite feciorilor de către fete, de 1 Martie, nu invers. În timpul bunicilor și străbunicilor noștri, feciorii nu dăruiau flori fetelor sau mamelor. Florile culese erau purtate de fete în păr și de feciori la pălării sau ținute în mâini ori păstrate în vase, în case. Femeile duceau flori doar la biserici și la morți. Nu se dăruiau flori la onomastici și la zile de naștere ori în vizite.

Nu toate mărtișoarele erau dăruite feciorilor. Prin anii 1950, fetele făceau mărtișoare dintr-un fir alb împletit cu unul roșu, sub formă de fundiță și și-l puneau pe piept. Îl confecționau de bucurie că a venit primăvara. Albul aduce noroc, la fel ca observarea, primăvara, pentru prima dată, a unui miel alb, a unei flori albe (ghiocel, brândușă albă etc.), a unui fluture alb, iar roșul reprezintă focul care apără de rele.

Azi, încă a rămas obiceiul ca fetele să dăruiască mărtișoare băieților, însă mai mult în cadrul școlilor primare și gimnaziale. Ele primesc în schimb cadouri, de 8 Martie. Mărtișoarele cumpărate din comerț sunt gata ambalate și așa se oferă. În instituții, la locurile de muncă, doamnele și domnișoarele primesc, în general, mărtișoare de la bărbați. Dar sunt și excepții, când domnișoarele oferă mărtișoare colegilor de muncă necăsătoriți. De asemenea, ca în trecut, fetele și femeile își pun la piept mărtișoare, în dimineața zilei de 1 Martie.

---

<sup>17</sup> Rac Irina, 68 de ani, Vișeu de Sus, 2017.

<sup>18</sup> Andreica Ileana, 72 de ani, Vișeu de Sus, 2016.

### 7.5. Purtarea măștișoarelor

Măștișoarele se purtau pe toată durata lunii martie, iar mai târziu până în 15 martie. Unii purtau măștișorul chiar și la biserică.

Azi, în cazul în care femeile îl poartă la piept (câte unul singur), măștișorul le împodobeste haina doar până în ziua de 8 Martie. Acum, obiceiul purtatului măștișorului a regresat de când acesta se dă împachetat. Rămâne viabil obiceiul dăruirii măștișorului.

În prezent, purtatul măștișorului de către bărbați este rar.

\*

Primul pom înflorit în grădina casei se mai leagă uneori cu o ață roșie, sub formă de fundiță, pentru bogăția și protejarea recoltelor familiei în anul respectiv. Această ață nu se numește măștișor.

### 8. Baba Dochia. Zilele Babei sau Babele – 1-9 martie

O legendă ne spune că Baba Dochia a fost o femeie foarte rea. Ea creștea capre. A trimis-o pe nora sa la râu cu lână neagră, ca să o spele până se face albă. Supărată, nora i-a spus soțului său. Ca să o scutească de spălatul lânii, el i-a adus soției un buchet de brândușe, ca să-l dea soacrei.

Primind buchetul și crezând că a venit primăvara la munte, acolo unde cresc brândușe, Baba Dochia a luat caierul cu lână și caprele sale și a plecat. Fiind îmbrăcată cu nouă cojoace, urcând și încălzindu-se, ea tot dădea jos câte unul. După cum le scutura, așa se porneau vremile. În ultima zi, după ce și-a dat jos ultimul cojoc, a venit frigul și a înghețat-o.

De atunci, Baba Dochia, Odochia sau Odochia cu caprele, în fiecare an, în zilele acelea, își ia caprele și merge la munte. Acum este pe un deal, acum pe altul. Vremea este schimbătoare, cu ninsoare, lapoviță, soare, ploaie, vânt, după cum *Odoția* își dă jos cojoacele, scuturându-le.<sup>19</sup>

Într-o variantă a acestei legende, nu soțul său i-a dat femeii buchetul de brândușe, ci Dumnezeu cu Sf. Petru, care au trecut pe lângă râu, în timp ce ea spăla lâna.<sup>20</sup>

Demult, în zilele Babei, copiii urmăreau dacă gheața de pe geamuri avea forma unei babe îmbrăcate cu cojoace lungi.<sup>21</sup>

Femeile care torc se grăbesc să nu le prindă *Odoția cu lucru' negata, că nu-i bine. Odoția îmblă cu caprile, care-s a' diavolului*. În primele trei zile ale Odochiei, nu e bine să lucrezi cu lâna: să torci, să țesi, să croșetezi etc., pentru că lupii îți vor mânca oile.<sup>22</sup> Alte vișeuance țin doar ziua de 1 martie.

---

<sup>19</sup> Andreica Ileana, 72 de ani, Vișeu de Sus, 2016.

<sup>20</sup> Cunoscută personal.

<sup>21</sup> Andreica Gheorghe, 56 de ani, Vișeu de Sus, 2016.

<sup>22</sup> Andreica Ileana, 74 de ani, Vișeu de Sus, 2018.

În tot timpul anului, femeile rele și certărețe sunt supranumite *Odoția* sau *Odoția cu caprile*.



„Baba Dochia”; foto: Ian Mihai NEDELCU

### **8.1. Alegerea Babei**

În ultima zi de februarie, unii își aleg Baba, care corespunde uneia dintre primele șapte zile ale lunii martie. Cum e vremea în ziua Babei alese, așa va fi și anul acelora. Nu se alege Baba dintre celelalte zile până la nouă, deoarece Dumnezeu a făcut lumea în șapte zile sau pentru că omul se naște într-una dintre cele șapte zile ale săptămânii.

Dacă e soare, anul acela vei fi bucuros, dacă e zi ploioasă, vei fi supărat, dacă e zi cu viscol, vei fi nervos etc. Se iau în considerare și părțile zilei. Dacă dimineața este soare, la amiază este înnourat, după masa este iar soare și seara este lapoviță sau ploaie, tot așa vor fi și părțile din an ale persoanei care urmărește această prognoză.



Unii nu aleg, ci consideră Baba lor ziua în care s-au născut dintre primele șapte ale lunii martie: luni, marți etc.

Alții calculează Baba în felul următor: iau în considerare data în care s-au născut, de exemplu 15. Adună 1 cu 5, obținând rezultatul 6. Așadar, Baba va fi ziua de 6 martie. Dacă data nașterii e 29, ei adună 2 cu 9. Rezultatul e 11. Mai adună 1 cu 1. Astfel, Baba va fi ziua de 2 martie.

## 8.2. Previziunea vremii în funcție de Babe

Cum e vremea în prima Babă, 1 martie, așa va fi primăvara.

Cum e vremea în a doua Babă, 2 martie, așa va fi vara.

Cum e vremea în a treia Babă, 3 martie, așa va fi toamna.

Cum e vremea în a patra Babă, 4 martie, așa va fi iarna.

Cum e vremea în ultima Babă, 9 martie, așa vor fi următoarele patruzeci de zile.

Unii consideră că zilele Babei, furtunile Odochiei, nu încep obligatoriu în ziua de 1 martie, ci mai devreme sau mai târziu, atunci când începe să ningă cruciș. În acest caz, se preconizează că și primăvara vine tot așa, mai devreme sau mai târziu.

## 9. Capul primăverii

Majoritatea vișeanilor socotesc Capul primăverii ziua de 9 martie, ultima zi a celor nouă Babe și prima zi a celor nouă Moși. După calendarul vechi, Capul primăverii corespundea zilei de 22 martie de azi, aflată imediat după echinocțiul de primăvară (19-21 martie).

Dimineața, capul familiei spunea rugăciuni, urmate de: *Să sie primavara frumoasă! Să sie recolta bună!* și de alte asemenea urări.<sup>23</sup>

În această zi, ca să se dezghețe pământul, bătrânii dădeau cu ciocanul în pământ, să intre frigul și să iasă căldura<sup>24</sup>. Azi, se crede că cei Patruzeci de Sfinți (pomeniți acum în calendarele creștine ortodox și greco-catolic) dau cu sapele în pământ, tot ca să intre frigul și să iasă căldura<sup>25</sup>.

În vederea pregătirii pentru aratul de primăvară, în această zi, se scotea plugul afară, pentru verificare. (Nu știm dacă se trăgea o brazdă lângă casă.) Tot atunci, se ungea jugul boilor cu seu de oaie sau cu unsoare de viezure, pentru ca boii să nu se rănească. Se credea că ungerea din această zi are protecția cea mai mare. Seul era modelat în sfere și ținut pe o ață, pe peretele grajdului.<sup>26</sup>

Cum va fi vremea în această zi, așa va fi și primăvara. Alții cred că așa cum e vremea

---

<sup>23</sup> Vlașin Petru, 70 de ani, Vișeu de Sus, 2017.

<sup>24</sup> Bâtcor Petru, 91 de ani, Vișeu de Sus, 2017.

<sup>25</sup> Andreica Petru, 65 de ani, Vișeu de Sus, 2017.

<sup>26</sup> Andreica Gheorghe, 56 de ani, Vișeu de Sus, 2016.

în această zi, așa vor fi și următoarele patruzeci<sup>27</sup>.

## 10. Moșii, 9-17 martie

După zilele viforoase ale Babelor, vin cele frumoase ale Moșilor<sup>28</sup>. Prima zi a Moșilor se suprapune peste ultima zi a Babelor, când este și Capul primăverii. Ultimul Moș e Alexie, în 17 martie.

### 10.1 Alexia – ziua șerpilor (Alexâia – zâua zermnilor), 17 martie

Alexie este un moș bătrân. De ziua lui, se leagă foarfecile, nu se toarce, nu se întinde fir, nu se înțeapă, nu se coase, ca să nu se imite și supere șerpilor<sup>29</sup>. Acul și fusul sunt asemănate dinților șerpilor și insectelor. Firul nu se întinde, ca să nu se întindă șerpilor și să muște.<sup>30</sup> Ziua de *Alexîi*, *Alexâi* se ține și pentru gângăni (insecte).

În jurul gospodăriei, se trage un lanț sau o sfoară, în sensul rotirii soarelui, o dată, contra șerpilor, după care lanțul sau sfoara se aruncă pe apă:

*Plecați în pustâi, să n-aveți treabă cu noi, cu copții noștri, cu animalile noastre.*<sup>31</sup>

Casa și grajdul se afumă roată, o singură dată, după cum merge soarele pe cer. Pe un fâraș, se pune jar și se zice:

*Departați-vă de câtă noi, de câtă animalile noastre, că va dăm jar și čanușă.*<sup>32</sup>

Ca să iasă mai mult fum, se pune făină de mălai (caz în care se spune și ...*că va dăm făină*) sau o cărpă neagră. Nu se pune tămâie. Cărbunii și cărpele cu care s-a afumat se aruncă departe de casă.<sup>33</sup>

Cele prezentate mai sus sunt practicate sporadic, în localitate.<sup>34</sup>

În trecut, pe o scândură, se așezau douăsprezece surcele mai late, peste care se pune făină de mălai, sare și câte un cărbune aprins. După ce cărbunii se stingeau, surcelele se introduceau între lemnele de la colțurile casei și ale grajdului. Celelalte se aruncau pe o apă

---

<sup>27</sup> Andreica Gheorghe, 55 de ani, Vișeu de Sus, 2015.

<sup>28</sup> Andreica Gheorghe, 58 de ani, Vișeu de Sus, 2018; Vlașin Petru, 71 de ani, Vișeu de Sus, 2018.

<sup>29</sup> Ca să muște, șarpele se întinde.

<sup>30</sup> Vlașin Petru, 71 de ani, Vișeu de Sus, 2018.

<sup>31</sup> Andreica Ileana, 73 de ani, Vișeu de Sus, 2017.

<sup>32</sup> Andreica Ileana, 73 de ani, Vișeu de Sus, 2017.

<sup>33</sup> Caia Nița, 80 de ani, Vișeu de Sus, 2021.

<sup>34</sup> Cunoaștem că, în 2017, o femeie de pe str. T. Vladimirescu a afumat casa roată. În 2021, o altă femeie a afumat gospodăria, pe str. I.L. Caragiale.

curgătoare, zicându-se:

*Ieu nu v-arunc pa voi, ieu d'epart gângănille d'e la recoltă și zermnii d'e câtă casă.*<sup>35</sup>

Alte femei afumau casa de trei ori cu păr de capră, zmeoaie, puse pe un fâraș cu jar, contra șerpilor, zânelor rele, ca să nu se lege de oameni și de animale. Dacă nu era păr de capră, ele puneau o bucată de suman rău. Oamenii și copiii se afumau pe la călcâie și pe la mâini, pe unde mușcă șerpilor de obicei.

Unele femei țin circovii doar odată pe an, trei zile, începând cu *Alexâia*.<sup>36</sup>

Oamenii știu că începând din ziua următoare, timp de șapte zile, toate vietățile încep să se trezească din amorțirea de peste iarnă și să iasă din pământ: broaștele, șerpilor, râmele, insectele etc. De Buna Vestire, în ziua a opta, toate acestea își reiau viața activă.

## 11. Începutul aratului

Aratul țarinilor începea după *Capu' d'e primavară*, în prima zi de luni, de obicei, când e bine să începi orice lucru.

Bătrânii știau că dacă luna era aproape de Carul Mare și jos (cât mai aproape de linia orizontului), atunci primăvara venea devreme și se putea ara pentru însămânțarea ovăzului, cultivat primul. Pentru ovăz, se ara prin 10-15 martie, în mustul omătului.<sup>37</sup>

Când ieșea pentru prima dată la arat, plugarul se îmbrăca în haine curate, albe, noi. Se puneau în genunchi înaintea animalelor și făcea o rugăciune. El sau femeia lui afumau cu tămâie boii sau caii și plugul, roată, de trei ori, în sensul rotirii soarelui și le stropeau cu agheasmă. La proțapul boilor, plugarul sau gospodina lui puneau câte o floare<sup>38</sup>. Unii vișeuani legau cu ață roșie de un corn al plugului trei vârfuri de usturoi.

Tot atunci, se puneau o lumânare aprinsă, într-o farfurie cu ovăz, pe pământ. Apoi, plugarul o înconjura cu carul, în care era plugul, tileaga și grapa și pleca la arat. Cine ara primul avea noroc toată vara. Primul gospodar ieșit la arat se sărbătorea în prima duminică din luna mai, după ce se însămânța tot pământul, în cadrul obiceiului agrar străvechi numit *Alesu' gospodarului satului* sau *Primu' gospodar*.

După ce se ara terenul, unii îl semănau cu ochii închiși, pentru ca păsările să nu vadă sămânța și să o mănânce.

Până acum câțiva ani, Andreica Petru, ultimul posesor de boi din localitate, trăgea prima brazdă din an întotdeauna către răsăritul soarelui. La începutul aratului, stropea boii cu agheasmă și spunea o rugăciune.<sup>39</sup>

---

<sup>35</sup> Andreica Ileana, 73 de ani, Vișeu de Sus, 2017.

<sup>36</sup> Caia Nița, 80 de ani, Vișeu de Sus, 2021.

<sup>37</sup> Bâțcor Petru, 91 de ani, Vișeu de Sus, 2017.

<sup>38</sup> Țicală Irina, 88 de ani, Vișeu de Sus, 2018.

<sup>39</sup> Andreica Petru *Vivat*, 65 de ani, Vișeu de Sus, 2017.



Holdele și tot ce dezvolta deasupra solului se însămânțau când era luna nouă, iar la luna veche se puneu cartofii, buracii etc., ale căror roade cresc în pământ.

În afara aratului și semănatului pentru ovăz, pentru alte culturi, se puteau ara și lucra cu pământul doar după ce codobatura, numită și *pasărea plugarului*, era văzută pe ogoare.



Ieșirea la arat; foto: Felician SĂTEANU